

Broj: 04-2-50-4-1192-56/24
Sarajevo, 30. 7. 2024. godine

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine
Trg Bosne i Hercegovine 1, Sarajevo 71000

Zastupnički dom

Dom naroda

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO:	30-07-2024		
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj prijave
04-02-50-18-1498/24			

H

PREDMET: Prvo periodično izvješće o uvođenju novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini, *dostavlja se*

Sukladno članku 20.16e stavak (4) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 52/22, 67/22 i 24/24) propisano je da će Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine redovito dostavljati sveobuhvatna izvješća o svojim aktivnostima na uvođenju novih tehnologija.

U svezi s navedenim dostavljamo *Prvo periodično izvješće o uvođenju novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini* koji je posvećen digitalizaciji izbornog procesa s fokusom na realizaciju aktivnosti četiri pilot projekta koja će biti provedena na dan Lokalnih izbora 2024. godine, 6. listopada 2024. godine.

Navedeni dokumenti se dostavljaju na jezicima/pismima u zvaničnoj uporabi u Bosni i Hercegovini.

S poštovanjem,

Predsjednica
Dženana Hadžiabdić

Prilog:
- kao u tekstu

Dostavljeno:
- Naslovu,
- a/a

Prvo periodično Izvješće o uvođenju novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini

Sarajevo, srpanj 2024. godine

© Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine, 2024.

Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine dozvoljava reproduciranje ovog materijala uz navođenje vlasnika autorskih prava i u neizmijenjenom sadržaju. Zahtjevi u svezi s autorskim pravima mogu se poslati Središnjem izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine putem *e-mail* adrese kontakt@izbori.ba ili na adresu Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine

Danijela Ozme br. 7, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Tel.: +387 (0) 33 251 300

Faks: +387 (0) 33 251 329

E-mail: kontakt@izbori.ba

Internet-stranica: www.izbori.ba

: [@IZBORI_BA](https://twitter.com/IZBORI_BA)

: [izbori_ba](https://www.instagram.com/izbori_ba)

Facebook: <https://www.facebook.com/people/Centralna-izborna-komisija-Bosne-i-Hercegovine/100083235705310/>

LinkedIn: <https://ba.linkedin.com/company/centralna-izborna-komisija-bosne-i-hercegovine>

<https://www.youtube.com/c/IZBORIBIH>

Izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.

Sadržaj:

Pregled skraćenica	5
UVOD	6
1. Pozadina	7
1.1. Projekt procjene mogućih tehničkih poboljšanja izbornog procesa Bosne i Hercegovine	8
1.2. Informacija o mogućnostima testiranja (pilot projekt) naprednih tehnologija u izbornom procesu na Lokalnim izborima 2016. godine u Bosni i Hercegovini	9
1.3. Aktivnosti Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini	10
1.4. Aktivnosti ad hoc radnih grupa	13
1.4.1. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 3 u periodu 2017.-2019. godina	13
1.4.2. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 4	15
1.4.3. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 5	16
1.4.4. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 9	16
1.5. EU Projekt Razvoj Strategije i Akcijskog plana za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa u Bosni i Hercegovini (2019-2020.)	17
1.6. Dani otvorenih vrata Središnjeg izbornog povjerenstva BiH „Promocija novih tehnologija u izbornom procesu“	18
1.7. Radionica „Pilotiranje izbornih tehnologija“	19
2. Pilot projekti	20
2.1. Pilot projekt 1 - Autentifikacija birača i transmisija rezultata	21
2.2. Pilot projekt 2 - Optički skeneri i automatsko prebrojavanje glasačkih listića	26
2.3. Pilot projekt 3 - Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača	28
2.4. Pilot projekt 4 - Uvođenje video nadzora procesa prebrojavanja glasačkih listića na biračkim mjestima	31
3. Naredne aktivnosti	31
4. Izazovi u radu	32
Popis slika:	33

Pregled skraćenica

Oznaka	Naziv
IDDEEA	Agencija za identifikacijske dokumente, evidencije i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine
AZOP BiH	Agencija za zaštitu osobnih podataka u Bosni i Hercegovini
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
BM	Biračka mjesta
BiH	Bosna i Hercegovina
DI	Democracy International
SBP	Središnji birački popis
SIP BiH	Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine
EU DELEGACIJA	Delegacija Europske unije
EU	Europska unija
IT	Informacijske tehnologije
IPA	Instrument pretpristupne pomoći
JIIS	Jedinstveni izborni informacijski sustav
IFES	Međunarodna fondacija za izborne sustave
OMP	Okvirna mapa puta za implementaciju pilot projekta
OESS	Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
OIP/GIP	Općinsko / gradsko izborno povjerenstvo
PSBiH	Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine
Radna grupa (RG)	Radna grupa za unaprijeđenje integriteta izbora

UVOD

1. Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine (SIP BiH) nadležno je za provedbu Aneksa III. Daytonskoga mirovnog sporazuma, Izbornog zakona Bosne i Hercegovine,¹ Zakona o financiranju političkih stranaka,² te sudjelovanje u provedbi Izbornog zakona Republike Srpske,³ Izbornog zakona Brčko distrikta BiH,⁴ Zakona o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji BiH,⁵ Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine⁶ te Ustava Bosne i Hercegovine (Aneks 4. Okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), Ustava Federacije BiH i Ustava Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na izbore.
2. Sukladno članku 2.9. Izbornog zakona BiH, (SIP BiH) je neovisno tijelo koje podnosi izvješće neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i (u daljnjem tekstu PS) čije ovlasti iz nje proizilaze.
3. Intervencijom visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu dana, 26. 3. 2024. godine donesene su sveobuhvatne izmjene i dopune Izbornog zakona BiH kojima je između ostalih omogućena uporaba izbornih tehnologija i provedba pilot projekata testiranja izbornih tehnologija prije njihovog eventualnog uvođenja u izborni proces za Opće izbore 2026. godine.
4. Uvažavajući činjenicu da je uvođenje izbornih tehnologija kompleksan proces koji zahtijeva angažman zakonodavnih i izvršnih tijela vlasti i njihovu predanost ovom procesu, SIP BiH uz pomoć donatorskih organizacija na dan održavanja Lokalnih izbora 2024. godine planira provesti četiri (4) pilot projekta uz testiranje različitih izbornih tehnologija i to: 1) Autentifikacija birača i brzi prijenos rezultata s biračkog mjesta do SIP BiH (on-line), 2) Skeniranje glasačkih listića i automatsko prebrojavanje glasačkih listića, 3) Autentifikacija i identifikacija birača (putem integriranog uređaja) i 4) Video nadzor procesa prebrojavanja glasačkih listića.
5. Nakon završetka pilot projekata i njihove evaluacije PS BiH će biti dostavljena i „Studija izvodljivosti uvođenja novih tehnologija u izbornom procesu – evaluacija i analiza provedenih pilot projekata“ kako bi se na temelju informiranih izbora, mogla opredijeliti u kom pravcu će ići uvođenje izbornih tehnologija.
6. S obzirom na to da je člankom 20.16e Izbornog zakona BiH propisano da će SIP BiH, PSBiH redovito dostavljati izvješća o svojim aktivnostima, ovo tematsko Izvješće o uvođenju novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini predstavlja prvo periodično izvješće SIP BiH i posvećeno je digitaliziranju izbornog procesa s fokusom na realizaciju aktivnosti 4 pilot projekta koja će biti provedena na dan Lokalnih izbora 2024. godine (6. 10. 2024.).

¹ „Službeni glasnik BiH“, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22 i 24/24

² „Službeni glasnik BiH“, br. 95/12 i 41/16

³ „Službeni glasnik RS“, br. 34/2, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12, 109/12, 45/18 i 18/20

⁴ „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 17/08, 43/08, 49/18

⁵ „Službene novine FBiH“, broj: 19/08

⁶ „Službeni glasnik BiH“, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07 i 24/08

1. Pozadina

7. Proces modernizacije i uvođenja inovacija u izborni proces u Bosni i Hercegovini počeo je 2006. godine, te je obuhvatio sljedeće segmente: Izrada i ažuriranje Središnjeg biračkog popisa, SMS-centar i izradu Jedinstvenog izbornog informacijskog sustava Bosne i Hercegovine (JIIS BiH).
8. Proces upisa birača u Središnji birački popis odvija se automatski, nakon što birač napuni 18 godina starosti, izdavanjem osobnog dokumenta automatski je upisan u Središnji birački popis (SBP). Projekt uvođenja SMS centra okončan je 2010. godine i njime je omogućena provjera biračkog mjesta putem SMS poruka na broj 091 12 12 12. Realizacija projekta *Jedinstveni izborni informacijski sustav Bosne i Hercegovine* (JIIS BiH) počela je u februaru 2010. godine i odvijala se u IV faze. Dotadašnji sustav SIP BiH sastojao se od 26 modula, a novi sustav je integrirao svih 26 modula u jednu aplikaciju.
9. JIIS BiH omogućava da cjelokupan sustav bude urađen na jedinstvenoj razvojnoj platformi, da posjeduje jedinstvene baze podataka, te da u cijelosti informatički podrži implementaciju svih zakona u nadležnosti SIP BiH. Vijeće ministara BiH je svojom Odlukom VM broj 24/11 odobrilo realizaciju ovog projekta.
10. Razvoj sustava JIIS BiH trebao se realizirati kroz 4 (četiri) faze u periodu od 2010. godine do kraja 2012. godine: I. faza – Završetak razvoja projekta “Pasivna registracija birača u Bosni i Hercegovini”, II. faza – Izrada i završetak projekta “Quick Fix“, potpora i razvoj novih aplikacija za Opće izbore 2010. godine, III. faza – Nabavka softvera, hardvera za elektronički transfer rezultata od OIP-a do SIP BiH, IV. faza – Izrada i završetak svih softverskih aplikacija za potrebe provedbe zakona u nadležnosti Središnjeg izbornog povjerenstva BiH.

Za provedbu Općih izbora 2010. godine, SIP BiH uz veliku donatorsku pomoć od strane USAID-a i OESS-a, uspjelo je da dijelom modernizira JIIS BiH, čime se uveliko doprinijelo efikasnijem radu SIP BiH.

Zbog objektivnih okolnosti kasnilo se s implementacijom projekta JIIS BiH i isti je okončan 2022. godine. Vijeće ministara BiH usvojilo je Informaciju SIP BiH o realizaciji višegodišnjeg kapitalnog projekta *Jedinstveni izborni informacijski sustav Bosne i Hercegovine* na 7. sjednici, održanoj 30. 3. 2023. godine, te odobrilo njegovo zatvaranje.⁷

11. U 2020. godini, SIP BiH je razvila online kurs e-Obuke – “Obuka za rad u biračkom odboru” za potencijalne članove biračkih odbora, čime je svim zainteresiranim osobama bilo omogućeno pohađanje online obuke za članove biračkih odbora. Ovaj vid obuke koji je prvi put dostupan preko web-portala www.izbori.ba⁸, bio je značajan iskorak ne samo u tehničko-tehnološkom smislu zbog dostupnosti velikom broju ljudi, nego je predstavljao i doprinos zaštiti zdravlja ljudi u vrijeme pandemije COVID-19, jer je omogućavao edukaciju bez obaveznog prisustva velikih grupa slušalaca. Izradu online kursa su podržali IFES/USAID.

⁷ Obavještenje broj 05-07-1-799-20/23 od 4. 4. 2023. godine

⁸ <https://obuke.izbori.ba/>.

12. Nadalje, SIP BiH je uz potporu Misije OEES-a u BiH za Opće izbore 2022. godine razvila online portal **e-Izbori**, koji sadrži nekoliko aplikativnih sustava: a) *Elektronička prijava birača za glasanje izvan Bosne i Hercegovine*; *Elektronički unos kandidacijskih listi*, *Elektronička prijava izbornih promatrača*, a od prosinca 2023. godine je u funkciji i *Elektronička prijava političkih subjekata za sudjelovanje na izborima u Bosni i Hercegovini*; potom, Portal e-izbora također sadrži i aplikaciju za unos *Izjava o imovinskom stanju izabranih zvaničnika*.
13. Pored aktivnosti na digitaliziranju internih procesa, SIP BiH je proaktivno radilo na digitaliziranju cjelokupnog izbornog procesa. U nastavku je dat pregled aktivnosti na tehničkim poboljšanjima u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini od 2015. godine do danas.

1.1. Projekt procjene mogućih tehničkih poboljšanja izbornog procesa Bosne i Hercegovine

14. U 2015. godini, a na inicijativu Ureda Visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini (OHR), SIP BiH je u suradnji s Udrugom izbornih dužnosnika u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu UIDBiH) i uz financijsku potporu Ambasade Kraljevine Norveške⁹ u Bosni i Hercegovini, te angažman međunarodnog eksperta iz Estonije pripremio analizu procjene potencijalnih tehničkih poboljšanja u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini, s ciljem efikasnijih i transparentnijih budućih izbora u Bosni i Hercegovini, uz smanjenje mogućnosti izbornih prevara.
15. Rezultat projekta je *Konačno izvješće – studija izvodljivosti sa prijedlogom potencijalnih rješenja koja bi mogla biti relevantna za bosanskohercegovački izborni proces*. SIP BiH je na 2. sjednici, održanoj 14. 1. 2016. godine, usvojilo izvješće radne grupe u svezi s Projektom procjene mogućih tehničkih poboljšanja izbornog procesa Bosne i Hercegovine, kao i prijedlog pilot-projekta koji je realiziran u drugoj fazi projekta. Pilot projekt je realiziran sukladno s *Opisom projektnih poslova (Terms of Reference)* i sukladno s Preporukom 8. iz *Finalnog izvješća* međunarodnog eksperta Tarvi Martensa **“O unaprjeđenjima u izbornom procesu”** i Aneksom: *Studija izvodljivosti - brojanje glasačkih listića na biračkim mjestima*, a realizacija je obuhvatila period od 14. 1. do 9. 2. 2016. godine.
16. Prezentacija uporabe naprednih tehnologija u izbornom procesu održana je 9. veljače 2016. godine u Velikoj sali PS BiH uz sudjelovanje 220 sudionika, zastupnika zakonodavne i izvršne vlasti u BiH, diplomatskog kora, izborne administracije, nevladinog sektora i medija. Primjenu novih tehnologija u izbornom procesu je demonstriralo pet kompanija: Smartmatic, Smart System Solution, Indra, Scyt i Gemalto, a održani su i simulirani izbori uz primjenu elektroničke olovke (eOlovke/ePen) u procesu glasanja i prebrojavanja glasova.

⁹ Ukupni budžet projekta je bio 55.452,70 Konvertibilnih maraka (KM)

*Simulirani izbori uz
korištenje e-pen
(elektroničke olovke)*

17. Na kraju manifestacije usvojeni su zaključci koji su zajedno sa Inicijativom za formiranje Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini upućeni PS BiH, Vijeću ministara BiH i Ministarstvu civilnih poslova BiH.¹⁰

1.2. Informacija o mogućnostima testiranja (pilot projekt) naprednih tehnologija u izbornom procesu na Lokalnim izborima 2016. godine u Bosni i Hercegovini

18. U ožujku 2016. godine, na inicijativu poslanika Damira Arnauta, sukladno članku 70. Poslovnika Zastupničkog doma PS BiH¹¹ Zastupnički dom PS BiH je na 25. sjednici održanoj 16. februara 2016. godine razmatrao točku dnevnog reda „*Informacija Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine o mogućnostima testiranja (pilot-projekt) naprednih tehnologija u izbornom procesu na Lokalnim izborima 2016. godine*“¹² i sukladno članku 85., 86 i 165 Poslovnika Zastupničkog doma PS BiH usvojio zaključak kojim je obvezao SIP BiH da u roku od 30 dana dostavi informaciju o mogućnostima primjene pilot projekta na reprezentativnom i statistički relevantnom broju biračkih mjesta, s ciljem testiranja različitih naprednih tehnologija u izbornom procesu (e-tehnologije, elektroničko glasovanje...) na Lokalnim izborima 2016. godine, a u okviru postojećih proračunskih sredstava. Osim svih relevantnih detalja, u informaciji je trebalo obrazložiti i koje vrste testiranja su moguća sukladno postojećem zakonodavstvu, a za koje bi eventualno bile potrebne izmjene i dopune Izbornog zakona BiH“.
19. Dana, 8. 3. 2016. godine SIP BiH je Zastupničkom domu PS BiH dostavilo dokument „*Informacija o mogućnostima testiranja (pilot projekt) naprednih tehnologija u izbornom procesu na Lokalnim izborima 2016. godine u Bosni i Hercegovini*“i.¹³

¹⁰ Akt SIP BiH broj 04-50-2-32-16/16 od 10. veljače 2016. godine

¹¹ “Službeni glasnik BiH“ broj 79/81/ i 97/15

¹² Akt broj 01-50-1-522-/16 od od 12. veljače 2016. godine

¹³ Akt broj 04-2-50-2-165- 2/16

1.3. Aktivnosti Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini

20. Vijeće ministara BiH je 29. 12. 2016. godine donijelo Odluku o imenovanju Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini¹⁴ čiji zadatak je bio da do 30. 4. 2017. godine pripremi analizu stanja i da ponudi prijedlog modaliteta za uvođenje novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini, te da taj dokument posredstvom ovlaštenog predlagača uputi domovima u parlamentarnu proceduru.
21. Za članove ove Interresorne radne grupe imenovani su predstavnici SIP BiH, IDDEEA, Ministarstva komunikacija i prometa BiH, Ministarstva sigurnosti BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, Ministarstva financija i trezora BiH i Ministarstva civilnih poslova BiH.
22. U 2017. godini Interresorna radna grupa je održala 12 redovnih sjednica.
23. Dana, 2. 3. 2017. godine Interresorna radna grupa je uputila javni poziv političkim strankama, nevladinim organizacijama, akademskoj zajednici, medijima i građanima da se aktivno uključe u proces analize stanja i predlaganje modaliteta za uvođenje novih tehnologija u izborni proces u BiH putem pisanih sugestija, prijedloga i ideja.¹⁵
24. Dana, 15. 3. 2017. godine u organizaciji Interresorne radne grupe održan je okrugli stol s ciljem javne diskusije, prezentacije, diseminacije i dobivanja mišljenja javnosti o vrsti, načinu i tempu uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini.

Okrugli stol o vrsti, načinu i tempu uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 15. 3. 2017.

25. Interresorna radna grupa za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini je dana, 12. 4. 2017. godine u Sarajevu, u suradnji sa SIP BiH organizirala stručnu raspravu „**Uloga nadležnih tijela u izradi Središnjeg biračkog popisa**“. Cilj je bio razmjena mišljenja i prijedloga za poduzimanje mjera u svezi s izradom točnog SBP-a propisanog Poglavljem 3 Izbornog zakona BiH. Stručnoj raspravi nazočili su zastupnici entitetskih i kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova, zastupnici Ministarstva civilnih poslova BiH, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstva sigurnosti BiH, SIPA, IDDEEA, Agencije za zaštitu osobnih podataka u BiH (AZOP BiH), Federalnog

¹⁴ „Službeni glasnik BiH“, broj 8/17

¹⁵ Akt broj: 04-02-2-851-14/16 od 2. 3. 2017. godine

ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe RS, te zastupnici pojedinih matičnih ureda.

*Stručna rasprava
„Uloga nadležnih tijela u izradi
Središnjeg biračkog popisa“*

26. Interresorna radna grupa je u svom radu identificirala probleme i poteškoće koji usporavaju ili usložnjavaju izborni proces zbog nepostojanja primjene novih tehnologija u pojedinim fazama izbornog procesa, te predstavila prijedloge mogućih rješenja s preporukama za prevladavanjem problema.
27. Jedan od rezultata rada Interresorne radne grupe jeste i publikacija **„Nove tehnologije u izbornom procesu – izazovi i mogućnosti primjene u Bosni i Hercegovini“** koja je javnosti prezentirana 27. 9. 2017. godine u zgradi PS BiH. Publikaciju su predstavili dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica SIP BiH, dr. Suad Arnautović, član SIP BiH i urednik publikacije, Stjepan Mikić, član SIP BiH, Zoran Andrić, pomoćnik ministra prometa i komunikacija BiH, i Stela Misilo-Šunjić, šefica Odsjeka za komunikacije i informatiku u Ministarstvu vanjskih poslova BiH. Publikaciju je izdalo SIP BiH uz financijsku potporu Vijeća Europe.

*Promocija publikacije
„Nove tehnologije u
izbornom procesu – izazovi i
mogućnosti primjene
u Bosni i Hercegovini“*

28. Interresorna radna grupa je dana 27. 4. 2017. godine Vijeću ministara BiH dostavila Izvješće o radu Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini sa preporukama i u prilogu istog dokumenta pod nazivom **„Analiza stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini“**.
29. Vijeće ministara BiH je navedeno izvješće usvojilo dana 19. 7. 2017. godine i isti uputilo PS BiH. Na istoj sjednici Vijeće ministara BiH je, uz navedeno izvješće, donijelo i niz zaključaka.

30. Zajednički kolegij oba doma PS BiH je na 18. sjednici održanoj 19. 9. 2017. godine razmatrao Izvješće o radu Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u BiH¹⁶ i Obavijest o zaključcima Vijeća ministara BiH¹⁷ i obvezao Vijeće ministara BiH i SIP BiH da formiraju radnu grupu te da izrade Strategiju za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcijski plan za provedbu Strategije za primjenu novih tehnologija u Bosni i Hercegovini, kao strateške dokumente PS BiH kojima će se utvrditi kratkoročni, srednjoročni i dugoročni pravci razvoja i korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija u izbornom procesu u BiH te da ih dostave PS BiH.¹⁸
31. U svezi s naprijed navedenim, Vijeće ministara BiH se na 117. sjednici održanoj 10. 10. 2017. godine upoznalo s Obavještenjem sa 18. sjednice Zajedničkog Kolegija oba doma PS BiH kojim je Kolegij zadužio Vijeće ministara BiH i SIP BiH da formiraju radnu grupu za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcijski plan za provedbu Strategije za primjenu novih tehnologija u Bosni i Hercegovini. Za realizaciju obveza iz nadležnosti Vijeća ministara BiH zaduženo je Ministarstvo civilnih poslova BiH¹⁹.
32. S ciljem realizacije zaključaka Vijeća ministara BiH, SIP BiH je na svojoj 39. sjednici održanoj 2. 8. 2017. godine donijelo Zaključak o usvajanju Operativnog plana mjera za realizaciju zaključaka Vijeća ministara BiH sa 108. sjednice održane 19. 7. 2017. godine²⁰.
33. Operativnim planom mjera za realizaciju zaključaka Vijeća ministara BiH formirane su četiri ad hoc radne grupe koje su zadužene za realizaciju sljedećih zaključaka Vijeća ministara BiH:
- **Zaključkom broj 3** Ministarstvo komunikacija i prometa BiH je zaduženo da u suradnji sa SIP BiH nastavi pratiti inovacije u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u BiH i o tome dva puta godišnje izvješćuje Vijeće ministara BiH, s isticanjem preporuka za postupanje.
 - **Zaključkom broj 4** Ministarstvo civilnih poslova BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH, u suradnji sa SIP BiH, zaduženi su da nastave aktivnosti neophodne za izradu točnog SBP-a, uključujući i izvatke iz SBP-a za glasovanje građana BiH s biračkim pravom koji borave van BiH.
 - **Zaključkom broj 5** Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u suradnji sa SIP BiH i entitetskim ministarstvima nadležnim za raseljene osobe i izbjeglice (Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, i Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske) i Odjeljenjem za javni registar Brčko distrikta BiH zaduženo je za poduzimanje svih neophodnih mjera za izradu točnog SBP-a, a posebice mjere za izradu izvatka iz SBP-a za glasovanje raseljenih osoba.

¹⁶ Akt broj: 05-07-3-1761/17 od 26. 7. 2017. godine

¹⁷ Akt broj: 05-07-1-1870-19-/17 od 20. 7. 2017.

¹⁸ Akt PSBiH broj: 01-02-50-12-18-18,2/17 od 19. 9. 2017. godine

¹⁹ Akt Generalnog tajništva Vijeća ministara BiH broj: 05-07-1-2556-24/17 od 12. 10. 2017. godine

²⁰ Akt broj: 06-1-02-2-913-1/17 od 2. 8. 2017. godine

- **Zaključkom broj 9** SIP BiH je zaduženo, da nakon usvajanja Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i akcijskog plana za provedbu Strategije od strane PS BiH (zaključak broj 7), u suradnji sa Ministarstvom financija i trezora BiH, sukladno Zakonu o financiranju institucija BiH ²¹ predlože model osiguranja sredstava potrebnih za provedbu iste.

1.4. Aktivnosti ad hoc radnih grupa

1.4.1. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 3 u periodu 2017.-2019. godina

34. Ad hoc radnu grupu za izvršenje zaključka broj 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH činili su po dva predstavnika Ministarstva komunikacija i prometa BiH i SIP BiH.²² U periodu od 2017.-2019. godine Ad hoc grupa je održala ukupno devet (9) sastanaka.
35. U 2017. godini Ad hoc radna grupa je održala četiri sastanka²³, organizirala tri okrugla stola na kojima su IT kompanije imale priliku predstaviti svoje proizvodne programe, te realizirala jedno službeno putovanje s ciljem upoznavanja proizvođača međunarodnih IT kompanija.
36. Tri okrugla stola pod nazivom „*Digitalizacija izbornog procesa u Bosni i Hercegovini*“ su organizirana u Sarajevu (4. 10. 2017.), Banjoj Luci (18. 10. 2017.) i Mostaru (15. 11. 2017.). Organizatori su bili Vanjskotrgovinska komora BiH u suradnji sa SIP BiH i Ministarstvom komunikacija i prometa BiH. Cilj ovih javnih skupova je bio da se doprinese javnoj raspravi o mogućnostima modernizacije i digitalizacije izbornog procesa u BiH i da se sagledaju mogućnosti domaće IKT industrije u pogledu implementacije najnovijih tehnoloških rješenja primjenjivih u izborima u Bosni i Hercegovini. Na ove skupove pozvani su predstavnici akademske zajednice, državnih institucija, nevladinih organizacija, te predstavnici i eksperti iz IKT sektora da daju svoj doprinos sudjelovanjem u javnoj raspravi, a sve zainteresirane IT kompanije iz BiH imale su priliku predstaviti svoj portfolio tj. proizvodne programe. Kao temelj za raspravu na okruglom stolu poslužila je brošura pod naslovom „*Nove tehnologije u izbornom procesu – izazovi i mogućnosti primjene u Bosni i Hercegovini*“ koju je objavilo SIP BiH uz potporu Vijeća Europe. Na kraju svakog okruglog stola usvojene su preporuke. U 2017. godini svoje proizvode i usluge članovima Ad hoc radne grupe predstavile su kompanije Smartmatic, Dominion Voting Systems, Smart System Solution, Lanaco, QSS, Muehlbauer i Cor Net.
37. Ad hoc radna grupa je sačinila i na sastanku održanom 6. 12. 2017. godine jednoglasno usvojila Prvo šestomjesečno Izvješće Ad hoc Radne grupe za izvršenje zaključka br. 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine – nastavak praćenja inovacija u

²¹ „Službeni glasnik BiH“, broj: 64/04, 49/09, 42/12, 87/12 i 32/13

²² Za članove Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka broj 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH u ime Ministarstva komunikacija i prometa BiH imenovani su Zoran Andrić i Irida Varatanović, a za predstavnike u ime SIP BiH imenovani su dr. Suad Arnautović i Branko Petrić, članovi SIP BiH.

²³ 1. sastanak - 14. 8. 2017. godine, 2. sastanak - 24. 8. 2017. godine, 3. sastanak - 2. 10. 2017. godine 4. sastanak - 6. 12. 2017. godine

oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini (period srpanj–prosinac 2017. godine), te putem Ministarstva komunikacija i prometa BiH dostavila Izvješće Vijeću ministara BiH, na razmatranje i usvajanje preporuka za postupanje, sukladno s Poslovnikom o radu Vijeća ministara BiH.

38. Vijeće ministara BiH je na 142. sjednici, održanoj 15. 5. 2017. godine, razmotrilo **Prvo šestomjesečno izvješće Ad hoc Radne grupe za izvršenje zaključka br. 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH – nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini (period srpanj–prosinac 2017. godine), te s tim u vezi donijelo zaključak²⁴** kojim se usvaja **Prvo šestomjesečno izvješće i zadužuje Ad hoc radna grupa da se uključi u rad Interresorne grupe za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za provedbu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini.** Međutim, proces imenovanja članova u radnu grupu za izradu navedene Strategije nikad nije okončan.
39. U periodu od siječnja do lipnja mjeseca 2018. godine Ad hoc radna grupa je održala četiri sastanka.²⁵
40. Osim sastanaka Ad hoc radne grupe, održana su dva radna sastanka na kojima su razmijenjena mišljenja u svezi s tehničkim unaprjeđenjem izbornog procesa sa IDDEEA i Lutrijom BiH²⁶, organizirano održavanje prezentacija na kojima su predstavnici IT kompanija Scytte, MIBO komunikacije i Dominion Voting²⁷ imali priliku predstaviti svoje proizvodne programe, te su realizirane dvije radne posjete (IT kompaniji Muehlbauer u Rodingu - Njemačka i Dominion Voting u Torontu – Kanada) s ciljem

²⁴ <http://www.vijeceministara.gov.ba>

²⁵ 5. sastanak (31. 1. 2018. godine), 6. sastanak (6. 2. 2018.), 7. sastanak (14. 2. 2018.) i 8. sastanak (20. 3. 2018.) godine.

²⁶ Dana, 27. 3. 2018. predstavnici SIP BiH (među kojima su i dva člana Ad hoc radne grupe) su održali sastanak s predstavnicima IDDEEA-e u Banjoj Luci. Jedna od tema sastanka bila je razmjena mišljenja u svezi s Prijedlogom izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH, koji se odnosi na uvođenje novih tehnologija u izborni proces, odnosno kojim se predlažu tri tehnička unapređenja izbornog procesa: brojanje glasova (glasačkih listića) putem optičkih skenera, videonadzor na biračkim mjestima i identifikacija birača otiskom prsta. Dana, 22. 12. 2017. godine članovi Ad hoc radne grupe održali su sastanak s predstavnicima Lutrije BiH u Sarajevu. Tema sastanka bila je razmjena iskustava u svezi s funkcioniranjem optičkih skenera i softvera za ždrijebanje.

²⁷ U cilju analize tržišta uređaja i sustava koji se koriste u izbornom procesu u svijetu svoje proizvode i usluge članovima Ad hoc radne grupe predstavile su **Kompanija Scytte** – Na sastanku Ad hoc radne grupe održanom 6. 2. 2018. godine u prostorijama SIP BiH, regionalni ravnatelj IT kompanije Scytte, Alin Bittel, održao je prezentaciju članovima Ad hoc radne grupe. Na sastanku Ad hoc radne grupe održanom 20. 3. 2018. godine u prostorijama SIP BiH, Marko Boštjančič, generalni ravnatelj kompanije, sa suradnicima je održao prezentaciju u kojoj je predstavljena **kompanija MIBO komunikacije**. Dana 26. 6. 2018. godine u prostorijama SIP BiH, dva predstavnika kanadske IT kompanije **Dominion Voting**, Dallas Newby i Rade Đermanović su održali prezentaciju *Funkcioniranje uređaja za optičko skeniranje glasačkih listića*.²⁷ Prezentiran je optički skenerski čitač koji se koristi širom svijeta.

upoznavanja s proizvodima međunarodnih kompanija koje se bave tehnologijama primjenljivim u izbornom procesu²⁸.

41. **Ad hoc radna grupa** je pripremila i putem Ministarstva komunikacija i prometa BiH dostavila preporuke Vijeću ministara BiH da usvoji sljedeće zaključke:
- 1) Usvaja se **Drugo šestomjesečno izvješće Ad hoc radne grupe za praćenje inovacija u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenljivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i zadužuje se Ad hoc radna grupa da nastavi planirane aktivnosti u 2018. godini**
 - 2) Predlaže se SIP BiH da u suradnji sa Ministarstvom komunikacija i prometa BiH provede pilot-projekt “Uvođenje optičkog skeniranja papirnatih listića“ na odabranim lokacijama u svrhu testiranja predloženog rješenja za tehnološko unaprjeđenje izbornog procesa u BiH, na narednim redovitim ili prijevremenim izborima nakon Općih izbora 2018. godine kada se stvore tehnički i materijalno-financijski uvjeti.
 - 3) Ad hoc radna grupa smatra da je potrebno hitno pristupiti izradi **Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za provedbu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini.**
42. U 2019. godini održan je jedan sastanak Ad hoc radne grupe, dana 19. 3. 2019. godine. Na sastanku se razgovaralo o potrebi izrade Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcijskog plana za provedbu Strategije te o statusu Drugog šestomjesečnog izvješća Ad hoc radne grupe.

1.4.2. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 4

43. Tijekom šest mjeseci rada Ad hoc radna grupa za realizaciju zaključka broj 4²⁹ je održala četiri sastanka³⁰ na kojima su identificirani izazovi u oblasti registracije birača i vođenja SBP-a s posebnim naglaskom na: redovito održavanje aplikacija vezanih za registraciju

²⁸ Sukladno zaključku Ad hoc radne grupe od 14. 2. 2018. godine realizirana je radna posjeta sjedištu IT kompanije Muehlbauer u Rodingu (Njemačka) u periodu od 7. 2. do 10. 2. 2018. godine. Članovima Ad hoc radne grupe prezentirana su najnovija rješenja iz domena elektroničkog glasovanja i praktična primjena opreme koju kompanija ima u svojoj ponudi. U periodu od 3. 6. do 9. 6. 2018. godine predsjedavajući Ad hoc radne grupe Dr. Suad Arnautović službeno je boravio u Torontu (Kanada) u okviru programa posjete Izbornom povjerenstvu Provincije Ontario radi promatranja 42. Općih izbora za Provinciju Ontario koji su održani dana 7. 6. 2018. godine, a na kojima su primijenjeni novi alati i metode tijekom odvijanja izbornog procesa. Također, iskorištena je pogodnost da se posjeti sjedište kanadske IT kompanije Dominion Voting u Torontu (Kanada) koja se bavi automatiziranjem i digitaliziranjem izbornih procesa u svijetu.

²⁹ Za članove Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka broj 4 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH – aktivnosti neophodne za izradu točnog SBP-a, uključujući i izvratke iz SBP-a za glasovanje građana BiH s biračkim pravom koji borave van BiH imenovani su dr. Ahmet Šantić i Vlado Rogić, članovi SIP BiH, Stela Šunjić, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Fehma Kalkan, Ministarstvo civilnih poslova BiH, i Predrag Sančanin, IDDEEA. Za predsjedavajućeg Ad hoc radne grupe izabran je dr. Ahmet Šantić, a za zamjenika predsjedavajućeg Vlado Rogić, članovi SIP BiH.

³⁰ 12. 9. 2017; 26. 9. 2017; 19. 10. 2017. i 7. 11. 2017. godine. Svi sastanci su održani u sjedištu SIP BiH.

birača i vođenje SBP-a; otežanu obradu prijava za registraciju birača izvan BiH iz razloga što se zadnju sedmicu prije zaključivanja SBP-a za glasovanje izvan BiH dostavi dvije trećine prijava; provjeru autentičnosti prijava za glasovanje izvan BiH i suradnja preko Ministarstva vanjskih poslova BiH sa zemljama domaćinima radi provjera adresa osoba koje su se prijavile za glasovanje; pristup elektroničkoj evidenciji državljana koji su se odrekli državljanstva zbog provjera podataka za navedene osobe u SBP-u, kao i za osobe kojima je vraćeno državljanstvo; pristup elektroničkim evidencijama matičnim knjigama umrlih koje se vode pri nadležnim institucijama; poništavanje prebivališta kod provjera istog od strane nadležnog ministarstva unutarnjih poslova; određivanje biračkih mjesta za ulice u kojima nisu numerirani kućni brojevi ili imaju oznaku BB; dostavljanje podataka od nadležnih tijela za raseljene osobe i izmjena podataka.

44. Ad hoc radna grupa je pripremila šestomjesečno izvješće s analizom problema s prijedlogom zaključaka te isti dostavila Ministarstvu civilnih poslova BiH; Ministarstvu vanjskih poslova BiH i IDDEEA na usuglašavanje i dostavljanje Vijeću ministara BiH³¹.

1.4.3. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 5

45. Ad hoc radna grupa za pripremu preporuka i prijedloga mjera na izradi točnog i ažurnog biračkog popisa za raseljene osobe, u suradnji s ostalim tijelima³² održala je dva sastanka u prostorijama SIP BiH, i to: 6. 9. 2017. i 14. 11. 2017. godine.
46. Prethodne aktivnosti koje su poduzete na uspostavljanju točnih podataka izbjeglih i raseljenih osoba uključuju: izvršena je analiza dostavljenih podataka o nedostacima i nepotpunim podacima kod raseljenih osoba; izvršen je obilazak općina i kantona u Federaciji BiH s ciljem prikupljanja svih relevantnih podataka, odnosno „snimanja“ stanja na terenu; dat je nalog da se uočeni nedostaci provjere (neusklađenosti zbog promjene prezimena nakon udaje, osoba čija je godina rođenja 1914–1917., u svezi s evidentiranjem smrti, razlike u datumu, mjesecu ili godini rođenja, itd.).
47. U šestomjesečnom izvješću Ad hoc radne grupe³³ koji je dostavljen u daljnju proceduru Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH koje je koordiniralo aktivnosti, navedeni su identificirani problemi vezani za nadležnosti u ovoj oblasti, uzroci neažurnosti podataka i dat je prijedlog zaključaka za unaprjeđenje točnosti i ažurnosti biračkog popisa za raseljene osobe.

1.4.4. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za realizaciju zaključka broj 9

48. Ad hoc radna grupa za realizaciju zaključka broj 9 nije imala aktivnosti jer je ista zadužena da nakon usvajanja Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom

³¹ Akt broj: 06-1-50-2-913-26/17 od 11. 1. 2018. godine

³² Članovi RG su bili: Stjepan Mikić, Novak Božićković, članovi SIP BiH, Nermina Džepar-Ganibegović, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Amira Mašović, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Drago Vuleta, zamjenik ministra, Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske, i predstavnici Odjeljenja za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH,

³³ Akt broj: 06-1-50-2-981-4/17 od 14. 12. 2017.

procesu u Bosni i Hercegovini i akcijskog plana za provedbu Strategije od strane Parlamentarne skupštine BiH, u suradnji s Ministarstvom financija i trezora BiH predloži model osiguranja sredstava potrebnih za provedbu iste.

1.5. EU Projekt Razvoj Strategije i Akcijskog plana za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa u Bosni i Hercegovini (2019-2020.)

49. S obzirom na to da nije bilo aktivnosti na formiranju Interresorne radne grupe za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i pripadajućeg akcijskog plana za provedbu Strategije, SIP BiH je u periodu od 2019-2020. godine radilo na implementaciji projekta **“Potpora EU razvoju Strategije i Akcijskog plana za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa u BiH”** koji je financiran putem Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) u ukupnom iznosu od 299.000 eura, a provela ga je Indra Soluciones Tecnologicas de la informacion SL, španska kompanija s 40-godišnjim iskustvom u pružanju tehnoloških rješenja i profesionalnih usluga za upravljanje izbornim procesima u 40 različitih zemalja.
50. Cilj projekta je bio potpora provedbe jednog od 14 ključnih prioriteta iz mišljenja Europskog povjerenstva o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji (EU) i osigurati da se izbori provode sukladno europskim standardima, provodeći preporuke OEES/ODIHR-a i Venecijanskog povjerenstva.
51. Nadalje, projekt je imao za cilj podržati jačanje institucionalnih kapaciteta SIP BiH u oslovljavanju tehničkih nedostataka izbornog procesa, uključujući moguće uvođenje tehnoloških alata i poboljšanje komunikacije SIP BiH s ciljem ponovnog uspostavljanja povjerenja javnosti u izborni proces.
52. Ishodi projekta su trebali dati zajednički strateški okvir za BiH orijentiran ka budućnosti, dozvoljavajući dodatno financiranje iz EU finansijskih instrumenata, drugih donatora i SIP BiH za provedbu Akcijskog plana.
53. Dana, 15. 10. 2020. godine SIP BiH je na 67. sjednici donijelo Zaključak kojim odobrava tekst, sadržaj i formu **Strategije i Akcijskog plana za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa u BiH** i Zaključak kojim odobrava tekst, sadržaj i formu **Komunikacijske strategije SIP BiH**. Ovi dokumenti su ishodi projekta “Potpora EU razvoju Strategije i Akcijskog plana za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa u BiH”.
54. Strategija je osmišljena oko četiri prioritetne oblasti (strateške linije) od kojih svaka ima niz srednjoročnih linija djelovanja (ukupno 39) kako bi ostvarila svoje ciljeve: 1. Organizacijski okvir i procjena učinka; 2. Dostupnost i spremnost osoblja. Razvoj sposobnosti i planovi zadržavanja talenata; 3. Pružanje usluga. Kvaliteta izbornih podataka i integritet procesa glasanja i brojanja; 4. Model kontinuiranog poboljšanja i uloga u unapređivanju demokracije.

55. U okviru projekta bio je planiran i pilot projekt korištenja novih tehnologija na simuliranim izborima, ali je odgođen zbog pandemije COVID-19 i zabrane okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom prostoru.

*Strategija i Akcijski plan za
poboljšanje
integriteta,
transparentnosti
i učinkovitosti izbornog
procesa u BiH*

56. Dana 13. 11. 2020. godine u PS BiH je dostavljena Strategija i Akcijski plan za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa“ na razmatranje i usvajanje.³⁴
57. PS BiH treba se jasno opredijeliti u pristupu digitalizaciji izbornog procesa. Polazišta za navedena opredjeljenja su sadržana u gore navedenoj Strategiji i Akcijskom planu za poboljšanje integriteta, transparentnosti i učinkovitosti izbornog procesa u Bosni i Hercegovini, koja je pripremljena u okviru projekta “Potpora EU u izradi Strategije i Akcijskog plana za poboljšanje integriteta izbornog procesa“.

1.6. Dani otvorenih vrata Središnjeg izbornog povjerenstva BiH „Promocija novih tehnologija u izbornom procesu“

58. SIP BiH u suradnji s UIDBiH u Centru za edukaciju SIP BiH organiziralo je manifestaciju **Dani otvorenih vrata „Promocija novih tehnologija u izbornom procesu“**, koja je trajala od 9. 10. do 13. 10. 2023. godine.
59. Nazočni su imali priliku da dobiju praktičnu prezentaciju najsuvremenije opreme koja se koristi na biračkim mjestima, a odnosi se na automatsku identifikaciju birača, proces glasovanja i skeniranja glasačkih listića, kao i brz prijenos rezultata izbora. Također, posjetioци su imali priliku da razgovaraju s predstavnicima SIP BiH o izbornom sustavu i izbornom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini.
60. U navedenom periodu SIP BiH posjetilo je oko 700 osoba uključujući 46 predstavnika medija (VOA – Glas Amerike, RTV FBiH, AA – Anadolu Ajansi, BHRT, UNA TV, Nova BH, SRNA, TV SA, Slobodna Bosna, Radio Sarajevo, RTRS, FENA, ATV – Alternativna TV, BNTV, Kalman radio).
61. Tijekom trajanja manifestacije *Dani otvorenih vrata*, 297 posjetilaca pristupilo je simuliranom biračkom mjestu, te ostvarilo svoje pravo glasa. Od 297 glasova, 212

³⁴ Akt broj 04-2-50-4-1192-9/20.

glasačkih listića bilo je važećih, dok je 85 listića bilo učinjeno namjerno nevažećim kako bi se približio način rada mašine za skeniranje glasačkih listića (skener) i identifikacije valjanosti glasačkih listića, kao i procedura zamjene nevažećih listića u slučaju da je glasač nenamjerno učinio svoj listić nevažećim.

62. Evaluacijski listić popunilo je 439 osoba. **Apsolutna većina od 97% ispitanika ocijenila je prezentaciju zadovoljavajućom/više nego zadovoljavajućom (57% zadovoljavajućom, 40% više nego zadovoljavajućom).** 88% ispitanika odgovorilo je da korištenje suvremenih uređaja nije komplicirano naspram 12% ispitanika kojima je komplicirano. Od ukupnog broja ispitanika (bez obzira na procenat od 12% onih koji korištenje suvremenih uređaja na biračkom mjestu smatraju kompliciranim), **94% ispitanika smatra uvođenje novih tehnologija u izborni proces korisnim.**
63. Među nazočnim ispitanicima bilo je najmanje 10% osoba koje ne vjeruju u dosadašnji izborni sustav, dok veliki procenat, čak od 15% među mladim ljudima, uopće ne planira glasovati ni kada steknu biračko pravo.
64. **Ispitanici su u preporukama naveli da je potrebno što skorije uvođenje novih tehnologija u izborni sustav BiH, kontinuirano informiranje vladajuće strukture o potrebi uvođenja novih tehnologija u izborni sustav, kao i značaj prilagođavanja novih tehnologija starijoj dobnoj skupini birača, ali i hitno zahtijevanje izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH.**

*Dani otvorenih vrata
„Promocija novih
tehnologija u
izbornom procesu“*

1.7. Radionica „Pilotiranje izbornih tehnologija“

65. SIP BiH je 20. 11. 2023. godine u Centru za edukaciju organiziralo jednodnevnu radionicu „Pilotiranje izbornih tehnologija“. Radionica je organizirana uz tehničku i ekspertsku pomoć Međunarodne fondacije za izborne sustave (IFES).
66. Cilj radionice bio je razmjena najboljih praksi i naučenih lekcija iz drugih zemalja iz područja uvođenja novih tehnologija u izborni proces. Radionica je bila namijenjena službenicima SIP BiH, članovima Radne grupe za integritet izbornog procesa, kao i ostalim zainteresiranim ekspertima IDDEEA-e, Misije OEES-a u BiH i drugima. Voditelj radionice bio je Matt Bailey, IFES-ov stručnjak za izbornu tehnologiju.

*Radionica
„Pilotiranje
izbornih
tehnologija“*

2. Pilot projekti

67. U cilju testiranja digitalnih tehnologija na biračkom mjestu u 2022. godini SIP BiH je radilo na pripremi projektnog zadatka uspostave elektroničke identifikacije birača i transmisije izbornih rezultata s biračkih mjesta do SIP BiH. S tim u vezi, 27. 2. 2023. godine, u suradnji s Delegacijom EU u BiH i IDDEEA, SIP BiH je ozvaničilo početak provedbe aktivnosti **„Pilot projekta potpore Europske unije za uvođenje novih tehnologija u izborni proces u BiH“**, koji je utemeljen na Strategiji unaprjeđenja transparentnosti, integriteta i učinkovitosti izbornog procesa u BiH.
68. Prvi zajednički sastanak predstavnika SIP BiH, USAID u BiH, IFES, OESS u BiH i IDDEEA održan je 31. 10. 2023. godine. Sastanak je rezultirao formiranjem Radne grupe za unaprjeđenje izbornog integriteta, a sačinjavaju je predstavnici: SIP BiH i IDDEEA-e (kao državnih tijela), te međunarodnih donatora i sponzora (Delegacija EU u BiH, IFES, USAID, Misija OESS u BiH) kako bi se informacije o aktivnostima/projektima na unaprjeđenju izbornog integriteta u BiH mogle razmijeniti.
69. Sastanak radne grupe je rezultirao time da je SIP BiH izuzev suradnje na pilot projektu „Autentifikacija birača, unos i transmisija rezultata sa biračkog mjesta“, koji implementira uz potporu Europske unije, započelo suradnju na implementaciji još dva dodatna projekta s ciljem unaprjeđenja izbornog integriteta: pilot projekt o uvođenju optičkih skenera i automatskog prebrojavanja glasačkih listića, koji financira USAID i pilot projekt o biometrijskoj identifikaciji i autentifikaciji birača, koji financira Misija OESS u BiH. Ova suradnja je započeta na temelju pisama namjere upućenih SIP BiH od strane donatorskih organizacija.
70. S obzirom na to da je je visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu 26. 3. 2024. godine objavio Odluku kojom je donio Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH³⁵ i propisao određene dodatne nadležnosti i obveze SIP BiH, a na temelju članka 2.9 stavak (1) točka 2, a u svezi s člankom 20.16 d stavak (1) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i članka 18. Poslovnika SIP BiH,³⁶ ovo tijelo je na 13. sjednici održanoj 3. 4. 2024. godine donijelo Odluku o djelokrugu primjene pilot projekata SIP BiH za Lokalne izbore 2024. godine³⁷

³⁵ „Službeni glasnik BiH“ broj 24/24

³⁶ „Službeni glasnik BiH“, br. 29/18, 25/20 i 32/23

³⁷ Odluka o djelokrugu primjene pilot projekata Središnjeg izbornog povjerenstva BiH za Lokalne izbore 2024. godine, broj: 05-1-02-2-419-1/24 od 3. 4. 2024. godine

Sukladno članku 3. navedene Odluke, definirano je da će na dan održavanja Lokalnih izbora 2024. godine SIP BiH provesti sljedeće pilot projekte: Pilot projekt 1- Autentifikacija birača i transmisija rezultata; Pilot projekt 2 – Optički skeneri i automatsko prebrojavanje glasačkih listića i Pilot projekt 3- Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača.

Dalje su Odlukom navedene organizacije koje pružaju potporu realizaciji pilot projekata, kao i lokacije za provedbu pilot projekata na dan održavanja Lokalnih izbora u 2024. godini.

71. Prilikom izbora općina u kojima će biti implementirani pilot projekti, SIP BiH za Lokalne izbore 2024. godine uzimalo je sljedeće kriterije u obzir: a) zastupljenost biračkih mjesta iz Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH, b) broj birača, c) lokacija biračkog mjesta u osnovnoj izbornoj jedinici (kako bi se obuhvatila biračka mjesta koja se nalaze u gradskoj, međugradskoj i ruralnoj zoni) i d) da biračka mjesta ispunjavaju materijalno-tehničke uvjete posebice uključujući pokrivenost internet signalom.³⁸
72. Na temelju članka 2.9. stavak (1) točka 8. i 20.16d Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, SIP BiH je na 20. sjednici održanoj 3. 5. 2024. godine donijelo Naputak o provedbi pilot projekata na Lokalnim izborima 2024. godine uz uporabu izbornih tehnologija.³⁹ Pomenutim Naputkom je predviđena i implementacija Pilot projekta 4. – Video nadzor na biračkim mjestima.
73. U nastavku je dat pregled pilot projekata koje SIP BiH namjerava implementirati na dan izbora 6. 10. 2024. godine.

2.1. Pilot projekt 1 - Autentifikacija birača i transmisija rezultata

74. SIP BiH, u suradnji s Delegacijom EU u BiH i IDDEEA-om, 27. 2. 2023. godine ozvaničilo je početak aktivnosti na provođenju „Pilot projekta potpore Europske unije za uvođenje novih tehnologija u izborni proces u BiH“ za autentifikaciju birača i unos i transmisiju rezultata s biračkog mjesta.
75. Planirana je realizacija Pilot projekta kroz nabavku i instalaciju odgovarajućih hardware-a, kao i razvoj, instalaciju i testiranja software-a za proces autentifikacije birača, unosa i prijenosa izbornih rezultata s biračkog mjesta, stručnu obuku korisnika, kao i organiziranje i provedbu Pilot projekta na 165 biračkih mjesta u 10 općina/gradova.
76. Nominirani su članovi Upravnog odbora za implementaciju aktivnosti Pilot projekta, a čine ga zastupnici Tajništva SIP BiH, UNIS Telekom, iBusniess-a, i IDDEEA. Članove upravnog odbora prema projektnom zadatku čine i zastupnici Delegacije EU u BiH, koja je ugovaračko tijelo - donator odgovorno za vođenje projekta čiji je krajnji korisnik SIP BiH.

³⁸ Članak 13. Odluke o djelokrugu primjene pilot projekata Središnjeg izbornog povjerenstva BiH za Lokalne izbore, broj: 05-1-02-2-419-1/24 od 3. 4. 2024. godine

³⁹ Broj: 05-1-02-2-601-1/24 od 3. 5. 2024. godine

Kontakt	Ugovaračko tijelo - donator	Korisnik projekta	Ugovorne strane
Naziv	EU, koju predstavlja Europsko povjerenstvo u ime i za račun BiH	SIP BiH s partnerom IDDEEA-om (koja pruža tehničku potporu)	Unis Telekom – za software
			iBusiness – za hardware
Adresa	Skenderija 3a 71 000 Sarajevo, BiH	Danijela Ozme 7 71 000 Sarajevo, BiH	Dr. Ante Starčevića 50 88 000 Mostar, BiH
			Trg Ilidžanske brigade bb, TC Dobrinja IV, 71 123 Istočno Sarajevo, BiH

77. **Delegacija Europske unije u BiH**, odnosno Europska unija, koju predstavlja Europsko povjerenstvo u ime i za račun BiH je ugovaračko tijelo, kao donator odnosno financijer projekta.
78. **SIP BiH** je korisnik projekta. Obveza SIP BiH je da odobrava aplikacijske software-e, surađuje sa sudionicima projekta, da informira donatora o problemima, i da s pratećim službama Tajništva SIP BiH i izbornom administracijom komunicira implementaciju projekta na terenu u suradnji s općinskim/gradskim izbornim povjerenstvima (OIP/GIP). SIP BiH je dužno u suradnji s IDDEEA-om implementatoru projekta dostaviti tehničke mrežne parametre i naputke za povezivanje svih 165 odabranih pilot biračkih mjesta na IDDEEA bazu podataka s otiscima prstiju radi neometanog rada aplikacije tijekom testiranja aplikacije i primjene na dan izbora.
79. **Kompanije iBusiness i UNIS Telekom** su ugovorne strane pilot projekta EU. Ugovarači su sukladno projektnim zadatkom dužni osigurati hardware-sku komponentu i integrirati korisničke aplikacije. To uključuje instalaciju, konfiguraciju, testiranje i stavljanje u rad hardware-skih komponenti u jedan informacijski sustav i povezivanje s postojećim informacijskim sustavima i telekomunikacijskom mrežom SIP BiH i IDDEEA-e, te osiguranje transporta opreme sukladno propisanim ugovornim obavezama.
80. **IDDEEA** pruža tehničku potporu implementaciji projekta. IDDEEA posjeduje serversku infrastrukturu koja je neophodna za brzu i efikasnu pretragu evidencija o otiscima prstiju, odnosno biometrijskih predložaka koji se stvaraju od dobivenih otisaka prstiju. IDDEEA će pružiti tehničku potporu iz svoje nadležnosti, testirati i instalirati software-e u suradnji sa SIP BiH, za postizanje sigurne komunikacije sa SIP-om BiH i Synchronous Digital Hierarchy (SDH) mrežom i serverima s bazama podataka o otiscima prstiju svih birača.
81. **Svrha projekta** je testiranje naprednih izbornih tehnologija i simulacija njihove primjene na biračkim mjestima u Bosni i Hercegovini na izborni dan, radi utvrđivanja modaliteta tehnološkog jačanja izbornih institucija i procesa kako bi se minimizirale ili otklonile mogućnosti izbornih prevara.
82. **Ciljevi projekta i očekivani rezultati** su osigurati integritet, transparentnost i učinkovitost izbornog procesa u BiH sukladno međunarodnim standardima.
83. **Ukupna vrijednost projekta** je 639.991,00 EUR-a.

84. Pilot projekt će se realizirati kroz nabavku i instalaciju odgovarajućih hardware-a, kao i razvoj, instalaciju i navedena testiranja software-a za proces autentifikacije birača, unosa i prijenosa izbornih rezultata s biračkog mjesta, stručnu obuku korisnika, kao i organiziranje i provedbu Pilot projekta na biračkim mjestima. Ove aktivnosti podrazumijevaju uspostavu Informacijskog sustava identifikacije s korištenjem biometrijskih podataka i otisaka prstiju birača kako bi se spriječile zlouporabe vezane uz identitet birača, kao što su glasovanje u ime druge osobe, višestruko glasovanje, te zlouporaba glasovanja nakon zatvaranja biračkih mjesta. Istovremeno uspostavlja se i Informacijski sustav za unos i prijenos rezultata s biračkih mjesta kako bi se brže dobili rezultati izbora putem web aplikacije.
85. Pilot projektom je predviđeno da je za ostvarenje cilja projekta potrebno ispuniti pojedinačne aktivnosti koje prethode postizanju očekivanih rezultata, a to su:
- pripremljene zakonske pretpostavke i podzakonski akti (Uputa o organizaciji i provedbi Pilot projekta).
 - hardware nabavljen, instaliran i testiran.
 - software razvijen, instaliran i testiran.
 - izvršena obuka izborne administracije (10 osoba iz SIP BiH i 200 osoba OIP/GIP) .
 - proveden pretest za TEST I. na lokaciji SIP BiH.
 - proveden TEST I. na lokaciji SIP BiH.
 - proveden TEST II. na lokaciji partnerskih općina/gradova (2 iz Federacije BiH, 2 iz Republike Srpske BiH i Brčko distrikta BiH).
 - proveden Pilot projekt u 10 općina na 165 biračkih mjesta na dan Lokalnih izbora 2024. godine.
 - izvršena evaluacija projekta i pripremljeno Izvješće s preporukama na temelju izvršene analize.⁴⁰
86. Budući da je provedba Pilot projekta 1- Autentifikacija birača i transmisija rezultata planirana na 165 biračkih mjesta u 11 općina/gradova, SIP BiH je donijelo Odluku o djelokrugu primjene pilot projekata SIP BiH za Lokalne izbore,⁴¹ u kojoj su člankom 6. definirane lokacije provedbe Pilot projekta – 1, na uzorku od 165 biračkih mjesta u 10 osnovnih izbornih jedinica, i to: Stari Grad Sarajevo, Tešanj, Doboje, Bijeljina, Trebinje, Gradiška, Goražde, Ljubuški, Sanski Most i Zvornik.

Napomena: S obzirom na određene poteškoće u svezi realizacije pilot projekta u općini Ljubuški SIP BiH je odlučilo da se ovaj projekt umjesto u općini Ljubuški, realizira u općini **Domaljevac-Šamac**. Osim toga SIP BiH se usuglasilo da implementacija obuhvati i općinu Srebrenica.

87. Odlukom o djelokrugu primjene pilot projekta SIP BiH za Lokalne izbore, članak 5. (Pilot projekt 1- Autentifikacija birača i transmisija rezultata) opisana je procedura autentifikacije birača, kao postupak potvrđivanja identiteta birača na biračkom mjestu, koji se vrši nakon izvršene identifikacije putem osobnog dokumenta iz članka 5.12 stavak

⁴⁰ Provedba Pilot projekta bi u konačnici omogućila da se dobije projekcija o funkcionalnosti software-a novih aplikacija, ocijeni koliko je predloženi sustav prihvatljiv od strane korisnika i da se dobiju pokazatelji o benefitima primjene novih tehnologija u smislu povećanja brzine i točnosti identifikacije birača, odnosno da li predloženi sustav prijenosa rezultata izravnim unosom na biračkim mjestima daje očekivane rezultate, u smislu generiranja preliminarne rezultata izbora.

⁴¹ "Službeni glasnik BiH", br. 31/24

(4) Izbornog zakona BiH, i podrazumijeva proceduru usporedbe biometrijskih podataka otiska prsta birača u evidencijama IDDEEA. Dalje je definirana transmisija rezultata, kao postupak dostave rezultata izbora s biračkog mjesta SIP-u BiH putem on-line aplikacije i vrši se nakon ručnog prebrojavanja rezultata glasovanja.

88. U svezi s implementacijom Pilot projekta SIP BiH je pripremio dokument Okvirna mapa puta (OMP) za implementaciju Pilot projekta SIP BiH uz potporu Europske unije pod nazivom „*Autentifikacija birača i unos i transmisija rezultata s biračkog mjesta*“⁴² koja sadrži detaljan plan implementacije projekta, precizira ulogu svih sudionika Pilot projekta i projektnih timova, definira njihova prava i obveze, precizira sadržaj i vremenski okvir planiranih aktivnosti, način izvješćivanja, monitoringa i druge neophodne ljudske i tehničke resurse.

Okvirnom mapom puta je predviđeno i dostavljanje dvomjesečnih izvješća Delegaciji EU u BiH o realiziranim aktivnostima u 2023. godini, kao i realiziranim aktivnostima za period siječanj - veljača, ožujak - travanj i svibanj - lipanj 2024. godine. Pomenuta izvješća sadrže i tabelarne preglede realizacije aktivnosti za implementaciju Pilot projekta, kao i održane sastanke i studijske posjete vezane za unaprjeđenje izbornog integriteta i uvođenja novih tehnologija u izborni proces.

89. Sukladno projektnim zadatkom, kompanija iBusniess kao ugovorna strana/implementator projekta je 28. 7. 2023. godine izvršila isporuku opreme (hardware-ska komponenta projekta) SIP BiH i to: Prijenosna računala 175 kom; Čitač otisaka prstiju 175 kom; Čitač barkoda 175 kom; Serveri 2 kom; Firewall 1 kom; Ekran 2 kom.
90. UNIS Telekom kao ugovorna strana/implementator projekta za software-sku komponentu Pilot projekta su u 2024. godini izradili software-sko rješenje za identifikaciju birača putem otiska prsta, kao i aplikaciju za brzi prijenos rezultata s biračkog mjesta do SIP BiH.
91. Nakon realiziranih studijskih posjeta SIP-u Republike Albanije i SIP-u Gruzije,⁴³ dana 4. 4. 2024. godine održan je sastanak u hibridnom formatu članova Upravnog odbora za implementaciju aktivnosti Pilot projekta iz Tajništva SIP BiH, IDDEEA-e i UNIS Telekoma. Cilj sastanka je bio utvrđivanje daljih aktivnosti za implementaciju software-skog rješenja Pilot projekta potpore EU za SIP BiH, te su razmatrane aktivnosti instalacije software-skog rješenja u SIP BiH, administrativna pitanja o suradnji i razmjeni podataka između SIP BiH, IDDEEA-e i ugovorne strane UNIS Telekoma, pitanje primopredaje servera IDDEEA-i, prezentacija software-skog rješenja aplikacije za transfer rezultata s biračkog mjesta u SIP BiH, te provedbe prvog internog pretestiranja aplikacije za identifikaciju i autentifikaciju birača.
92. Okvirnom mapom puta za implementaciju pilot projekta SIP BiH uz potporu EU „*Autentifikacija birača i unos i transmisija rezultata s biračkog mjesta*“ planirana je aktivnost pretestiranja koja se trebala realizirati 16. 2. 2024. godine za članove SIP BiH i dvije službe Tajništva. U Centru za edukaciju SIP BiH **9. 4. 2024. godine** realiziran je prvi **pretest aplikacije za identifikaciju i autentifikaciju birača**. Cilj pretestiranja

⁴² Usvojen 16. 1. 2024. godine na Kolegiju SIP BiH, broj: 04-2-50-4-1192-38/20 od 31. 1. 2024. godine, a dostavljen Stakeholderima 19. 1. 2024. godine;

⁴³ Detaljnije informacije o studijskim posjetima su obrazložene u poglavlju 4. Pilot projekt 3 - Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača.

bila je priprema aktivnosti za prvo testiranje koje se trebalo realizirati tri dana kasnije, tj. 19. 2. 2024. godine.⁴⁴

93. Imajući u vidu da su software-ska rješenja zahtijevala neophodne dorade, **predtestiranje aplikacije za identifikaciju i autentifikaciju birača se realiziralo 9. 4. 2024. godine** u Centru za edukaciju SIP BiH, u terminu 10:00 - 10:55 sati za članove institucije, uposlene u Tajništvu SIP BiH, IDDEEA-e, kao i predstavnike UNIS Telekoma i međunarodne zajednice u BiH.

Dobrovoljni pristanak za sudjelovanje u aktivnosti predtestiranja aplikacije za identifikaciju i autentifikaciju birača je iskazalo 60 osoba, dok je testiranju po podacima / izvješću iz pomenute aplikacije pristupilo 59 osoba, a prema zabilješki osoba koje su radile monitoring registracije, identifikacije i autentifikacije tzv. birača, pristupilo je 58 osoba. Razlika u rezultatima se odnosi na sljedeće: 1 osoba nije pristupila predtestiranju, te jedna osoba nije evidentirana kao tzv. birač (jer se radi o osobi koja je startala aplikaciju, te time nije razmatrana kao tzv. birač).

U fazi predtestiranja aplikacije za identifikaciju i autentifikaciju birača razmatrana su vremenska razdoblja: ukupno provedenog vremena na biračkom mjestu po osobi, vremena potrebnog za identifikaciju birača, tj. za očitovanja osobnog dokumenta (osobne iskaznice, vozačke dozvole ili putne isprave) po osobi, kao i vremena za autentifikaciju birača tj. vremena potrebnog za očitavanje otiska prsta po osobi, uz evidentiranje jesu li očitavanja osobnog dokumenta i otiska prsta bila uspješna ili ne.

Predtestiranjem je utvrđeno je da **prosječno vrijeme zadržavanja birača na biračkom mjestu u procesu identifikacije i autentifikacije iznosi 117,97 sekundi (odnosno 1,9 minuta).**

Prosječno vrijeme potrebno za identifikaciju birača putem osobnog dokumenta iznosi 12,22 sekunde, dok prosječno vrijeme za autentifikaciju birača putem otiska prsta iznosi 9,48 sekundi.

Napominjemo, da je predtest organiziran u idealnim uvjetima, te je za očekivati drugačije rezultate kod provedbe pilot projekta.

Ujedno je zabilježen slučaj neuspjele autentifikacije birača putem otiska prsta kod jedne osobe, te simulacija pokušaja duplog glasovanja korištenjem tuđeg osobnog dokumenta⁴⁵ jedne osobe (uz evidenciju u aplikacijskom izvješću kao „*neuspjela identifikacija*“, kao i nemogućnost identifikacije/autentifikacije kod jedne osobe. Nemogućnost identifikacije/autentifikacije jedne osobe se dogodila iz razloga pucanja internet mreže, kao i zatvaranja testnog okruženja od strane IDDEEA-e (po navodima predstavnika Unis Telekoma).⁴⁶

94. Kolegij SIP BiH je primio k znanju Izvješće o izvršenom predtestu aplikacije za identifikaciju i autentifikaciju birača.⁴⁷

⁴⁴ Predtestiranje i prvo testiranje odgođeno radi neophodnih dorada software-skog rješenja.

⁴⁵ Kako bi se testirao rad aplikacije i evidencije pokušaja glasovanja s tuđim osobnim dokumentom.

⁴⁶ Napomena: svi sudionici na predtestiranju su identificirani kao „neuspješno identificirani birači“ iz razloga pristupanja pogrešnom biračkom mjestu, kao i neuspjehe identifikacije. Glasovanje uz korištenje tuđeg osobnog dokumenta je učinjeno namjerno, kako bi se analizirao rad aplikacije, odnosno razmotrilo aplikacijsko izvješće.

⁴⁷ Zapisnik s kolegija SIP BiH, broj: 33/2024 od 15. 4. 2024. godine

95. Dalje, u periodu od 23. 4. do 25. 4. 2024. godine u koordinaciji s UNIS Telekomom, predstavnici iBusiness-a⁴⁸ su u Centru za edukaciju SIP BiH izvršili instalaciju aplikacije za identifikaciju birača na biračkom mjestu, instalaciju klijentske licence za biometrijski sustav Neurotechnology Megamatcher, te instalaciju aplikacije za unos i brz transfer rezultata na 175 laptopa nabavljenih u okviru pilot projekta SIP BiH uz potporu EU. S tim u vezi službe Tajništva SIP BiH su sačinile inpute vezane za instalaciju aplikacija na laptopu, te trebaju predložiti rješenja za poduzimanje daljnjih koraka radi implementacije Pilot projekta.
96. Službe SIP BiH su sačinile izvješće o instalaciji aplikacije za identifikaciju birača, klijentske licence za biometrijski sustav Neurotechnology Megamatcher, te aplikacije za unos i brzi transfer rezultata kojeg je Kolegij SIP BiH primio k znanju 29. 4. 2024. godine. Izvješće sadrži prijedloge za poduzimanje daljnjih koraka radi implementacije Pilot projekta.
97. SIP BiH će nastaviti s daljnjim aktivnostima na implementaciji Pilot projekta sukladno realizaciji obveza implementatora projekta i usvojenim zakonskim rješenjima. S tim u vezi, očekuje se da će se utvrditi datumi za pretestiranje aplikacije za unos i brzi transfer rezultata, kao i utvrditi novi datumi za testiranje projektnih rješenja, TEST 1. i TEST 2.
98. Za realizaciju testiranja projektnih rješenja potrebno je na Kolegiju SIP BiH razmotriti zapažanja i prijedloge iz Izvješća o instalaciji aplikacije za identifikaciju birača, klijentske licence za biometrijski sustav Neurotechnology Megamatcher, te aplikacije za unos i brzi transfer rezultata.
99. Nakon što predstavnici iBusiness-a dostave Delegacije EU u BiH, odnosno SIP BiH izvješće o provedenoj instalaciji i statusu licenci s datumima početka i važenja licenci, isto se treba razmatrati na Kolegiju SIP BiH.
100. Sastanci Članova Upravnog odbora Pilot projekta i Radne grupe za unaprjeđenje izbornog integriteta će redovito realizirati sukladno iskazanim potrebama.
101. U fazi predtesta nije testirana funkcionalnost kartice putem 4G mreže/modema, niti je izvršena probna instalacija modema i kartica kako bi se provjerila funkcionalnost rada aplikacije korištenjem 4G mreže/modema.⁴⁹

2.2. Pilot projekt 2 - Optički skeneri i automatsko prebrojavanje glasačkih listića

102. Uvođenje i testiranje optičkih skenera s direktnom transmisijom rezultata podržava USAID kroz projekt „*Potpora izbornom integritetu u BiH*“. Cilj pilot projekta je doprinijeti direktnom i bržem prijenosu, kao i obradi rezultata s biračkog mjesta, što

⁴⁸ iBusiness kao ugovorna strana/implementator projekta je 28. 7. 2023. godine izvršila isporuku opreme (hardware-ska komponenta projekta) SIP BiH.

⁴⁹ Prema Terms of Reference (ToR) projekta Ref.Ares (2022)4546709-21/06/22, ugovarač je dužan integrirati korisničke aplikacije. To uključuje instalaciju, konfiguraciju, testiranje i stavljanje u rad, svih navedenih hardware-skih komponenti u jedan informacijski sustav s dvije nove aplikacije (Komponenta I i II) te ga povezati s postojećim informacijskim sustavom i telekomunikacijskom mrežom SIP BiH i IDDEEA-e za te komponente njihovih informacijski sustava koje su potrebne za provedbu komponente I i II.

može utjecati na povećanje povjerenja građana u izborni proces i sprječavanja manipulacija izbornih rezultata.

103. **Svrha cjelokupnog projekta** je pružanje kvalitetne potpore za rješavanje izazova u vezi s jačanjem izbornog integriteta i odgovornosti u BiH. Konkretno, projekt će: 1) ojačati kapacitete izbornih tijela BiH za upravljanje i nadgledanje vjerodostojnih izbora i 2) jačanje kapaciteta civilnog društva za vršenje izbornog nadzora i sudjelovanje građana kako bi se zahtijevala odgovornost i transparentnost.

104. Ključne aktivnosti i očekivani rezultati projekta su:

- 1) Izborna administracija unaprijeđena:
 - a) Intervencija 1.1: Potpora realizaciji prekretnica (milestones) u stratezijskom planu kroz razvijanje i pilotiranje stratezijske inovacije putem participativnog odlučivanja, osiguranje izgradnje kapaciteta za povećane učinkovitosti izborne administracije, jačanje nadzora i odgovornosti izbornih tijela i poboljšanje transparentnosti izbornih tijela kroz pojačanu komunikaciju.
 - b) Intervencija 1.2: Jačanje veza i koordinacije između izbornih tijela kroz jačanje vertikalne komunikacije i koordinacije između izbornih tijela, povećanje integriteta odabranih biračkih odbora putem obuke o uporabi novih tehnologija, povećanje odlučivanja utemeljenog na podacima od strane izbornih tijela i poboljšanje koordinacije između institucija, civilnog društva, javnosti i novinara.
 - 2) Građanski nadzor nad izborima ojačan:
 - a) Intervencija 2.1: Potpora civilnom društvu i građanskom nadgledanju izbora kroz izgradnju kapaciteta i tehničkoj potpori za pomoć za Koaliciju za slobodne i poštene izbore „Pod lupom“ i potpora Koaliciji za slobodne i poštene izbore „Pod lupom“ kroz inovativna rješenja (korištenje tehnologije i društveni mediji).
105. Democracy International, kao implementator projekta, 3. 5. 2024. godine objavio je javni poziv za nabavku i pilotiranje skenera glasačkih listića za direktni prijenos rezultata u Bosni i Hercegovini,⁵⁰ s rokom za podnošenje ponuda do 29. 5. 2024. godine. U okviru procedure javnog poziva će se razmotriti i odabrati ponuđač koji ispunjava uvjete iz javnog poziva za uporabu optičkih skenera glasačkih listića i direktnog prijensa rezultata s biračkih mjesta do gradskih/općinskih izbornih povjerenstava i / ili SIP BiH.
106. Projektom je planirano da će se pilotiranje provoditi u odabranim gradovima i općinama u BiH, na približno 145 biračkih mjesta, a vrijednost projekta je 500.000,00 \$.
107. Odlukom o djelokrugu primjene pilot projekata SIP BiH za Lokalne izbore,⁵¹ članak 7. (Pilot projekt 2- Optički skeneri i automatsko prebrojavanje rezultata glasovanja) opisana je procedura uporabe optičkih skenera na biračkim mjestima ubacivanjem glasačkih listića u glasačku kutiju kroz optički skener koji automatski prebrojava rezultate glasovanja, te omogućava direktnu transmisiju rezultata, a automatski prebrojani rezultati glasovanja se nakon zatvaranja biračkih mjesta elektronički dostavljaju SIP BiH. Člankom 9. pomenute Odluke definirane su lokacije provedbe Pilot projekta – 2,

⁵⁰ Javni poziv objavljen na web stranici Democracy International-a:
<https://democracyinternational.com/resources/request-for-proposal-procurement-and-piloting-of-ballot-scanners-for-direct-results-transmission-in-bosnia-and-herzegovina/>

⁵¹ Odluka o djelokrugu primjene pilot projekata Središnjeg izbornog povjerenstva BiH za Lokalne izbore 2024. godine, broj: 05-1-02-2-419-1/24 od 3. 4. 2024. godine

na statistički i demografski relevantnom uzorku od 145 biračkih mjesta u 6 osnovnih izbornih jedinica i to: Vogošća, Tuzla, Visoko, Stolac, Novi Grad i Prijedor.

108. Pilot projekt – 2 će biti realiziran uz potporu USAID-a koji će za potrebe ovog projekta izvršiti nabavku optičkih skenera i pratećih aplikacijskih rješenja, te podržati SIP BiH u provedbi obuke korisnika uređaja, kao i provedbi edukacijske kampanje.
109. Dalje, USAID u BiH kroz projekt Potpora izbornom integritetu u Bosni i Hercegovini (SEI), a u suradnji sa SIP BiH i Koalicijom za slobodne i poštene izbore "Pod lupom", održao je 29. 5. 2024. u Sarajevu konferenciju "**Nove izborne tehnologije: Najbolje prakse za BiH,**" s ciljem informiranja sudionika o izbornim tehnologijama i razlozima za testiranje upravo ovih tehnologija u Bosni i Hercegovini. Konferencija je okupila izborne stručnjake, predstavnike tijela za provedbu izbora, civilnog društva i medija iz Bosne i Hercegovine, te iz zemalja koje su već testirale ili implementirale slične tehnologije, poput Gruzije, Albanije i Kirgistan. Prvi panel, "Izborne tehnologije uvedene u regiji: Lekcije za BiH," podijelio je korisne lekcije i savjete za uvođenje novih tehnologija glasovanja. Drugi panel, "Pregled planiranih tehnologija - Piloti 2024," predstavio je tehnološke značajke i pilot projekte za potporu SIP BiH. Treći panel, "Promatranje novih tehnologija u BiH," usredotočio se na viđenja domaćih i međunarodnih promatrača o novim tehnologijama i njihovom uvođenju u izborni sustav BiH.

2.3. Pilot projekt 3 - Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača

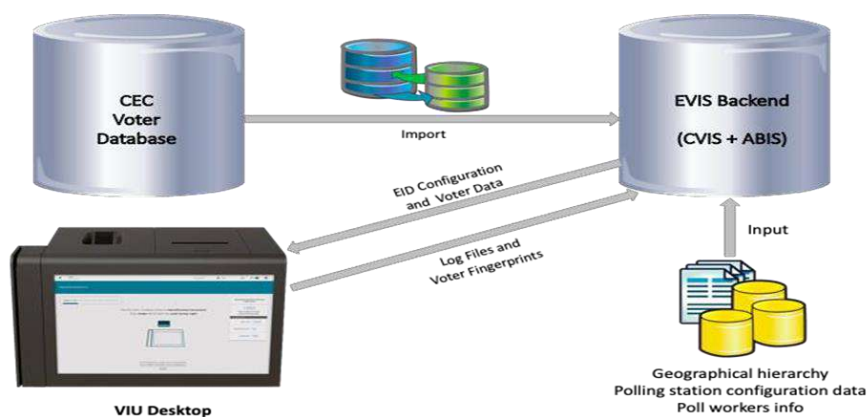
110. Pilot projekt 3 – Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača će biti realizirana uz potporu Misije OEES-a u BiH koja će za potrebe ovog projekta isporučiti uređaje za identifikaciju, osigurati potrebna aplikacijska rješenja, izvršiti obuke korisnika uređaja i provesti edukacijsku kampanju (članak 11. Odluke o djelokrugu primjene pilot projekata SIP BiH za Lokalne izbore)⁵². Projekt će biti organiziran na biračkim mjestima u osnovnoj izbornoj jedinici Brčko distrikt BiH a vrijednost projekta iznosi 400.000,00 €.
111. U cilju implementacije Pilot projekta 3 - Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača, kao i sveobuhvatnog razumijevanja provedbe različitih pilot projekata o uvođenju novih izbornih tehnologija u BiH, Misija OEES-a u BiH je organizirala **studijski posjet SIP-u Albanije u razdoblju od 3. do 6. 3. 2024. godine**, na kojem su sudjelovali predstavnici Misije OEES-a u BiH, SIP BiH, IDDEEA, Agencije za zaštitu osobnih podataka BiH (AZOP BiH), te stručna služba Središnjeg biračkog popisa Brčko distrikta BiH.
112. Studijski posjet je imao za cilj upoznavanje sudionika s aktivnostima koje je Republika Albanija imala u procesu priprema i korištenja izbornih tehnologija.
113. Tom prilikom su prezentirana sljedeća dostignuća u uvođenju novih tehnologija na području: Elektronička identifikacija birača, Elektroničko glasovanje i brojanje, Sustav

⁵² Ibid.

kamera na biračkim mjestima, On-line rezultati, Mobilna aplikacija CEC App, Kamere za monitoring brojanja, On-line Platforma za financijsko izvješćivanje, On-line Platforma za akreditaciju promatrača, On-line Platforma za registraciju političkih subjekata.

114. S obzirom na to da će se Pilot projekt 3 – Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača realizirati u Bosni i Hercegovini, slijedi sažet prikaz testiranog sustava za elektroničku identifikaciju birača (Electronic Voter Identification System – EVIS EVIS) koji je prvi put korišten za Parlamentarne izbore 2021. godine u Republici Albaniji, a sačinjenog od tri komponente:

- 1) VIU (Voter Information Unit) – Integrirani uređaj za elektroničku identifikaciju
- 2) VIU Client – poseban softver za identifikaciju
- 3) 3. EVIS – Electronic Voter Identification System koji ima dvije komponente i to
 - Central Voter Identification System (CVIS), Bazu podataka o biračima s biometrijskim podacima
 - Automated Biometric Identification System (ABIS).

Slika 1: Sustav za elektroničku identifikaciju birača

Elektronički uređaj (EID) koji je korišten, prenosivi je uređaj s posebnim software-om koji ima „backend“ platformu s funkcijom za konfiguraciju podataka. Ovaj uređaj omogućava identitet birača, te pruža informaciju jesu li birači glasovali ili nisu.

Prilikom korištenja uređaja otisci su uzimani kao dokaz glasovanja. Skeniran je osobni dokument, a na zaslonu su pokazani podatci o biraču, a zatim je vršena verifikacija birača otiskom prsta i ispis potvrde identifikacije. Sustav je “offline” a prikupljeni podatci se uspoređuju, te se tužiteljstva obavještavaju o eventualnim pokušajima višestrukog glasovanja. U cilju zaštite osobnih podataka svi, ovi podatci se kriptiraju, a sustav se ne povezuje s mrežom.

U cilju utvrđivanja slučajeva višestrukog glasovanja, dizajnirano je rješenje za potporu sustavu za identifikaciju birača EVIS Backend.

115. SIP Republike Albanije je nakon evaluacije provedenih projekata došlo do sljedećih rezultata:

Prednosti uporabe tehnologija	Nedostaci uporabe tehnologija
<ul style="list-style-type: none"> - Učinkovitost - Točnost - Transparentnost - Dostupnost - Dugoročno smanjenje troškova 	<ul style="list-style-type: none"> - Sigurnosni rizici - Pitanje povjerenja - Tehnički izazovi i pouzdanost - Ovisnost od dobavljača - Potrebna ekspertiza na razini SIP-a - Troškovi

Kao najveći rizici za naredne aktivnosti prepoznati su ljudski resursi i osiguranje budžeta.

116. Nakon posjeta SIP-u Republike Albanije, **u razdoblju od 25. do 29. 3. 2024. godine od strane Misije OESS-a u BiH organizirana je studijska posjeta SIP-a Gruzije**, na kojem su sudjelovali predstavnici Misije OESS-a BiH, SIP BiH, IDDEEA, Agencije za zaštitu osobnih podataka BiH, te stručna služba Središnjeg biračkog popisa Brčko distrikta BiH, zastupnici Zastupničkog doma PS BiH, Ministarstva za raseljene osobe i izbjeglice Federacije BiH i Democracy International-a.
117. Cilj studijskog posjeta je bio upoznavanje sudionika s aktivnostima u procesu priprema i korištenja izbornih tehnologija u SIP-u Gruzije koje je provelo do sada osam pilot projekata. Prilikom pripreme pilot projekata vodili su se preporukama Venecijanskog povjerenstva i Vijeća Europe te da su u obzir uzimali sve rizike i prijetnje koje ovakvi projekti izazivaju. Tehnologija koja se koristi u Gruziji ne koristi internet radi kibernetičke sigurnosti i sprječavanja mogućih napada, a sačinjena je od: VIU – Voter verification unit; V; VCM – Vote counting machine; Tablet – za dostavu rezultata glasovanja. VIU – Voter verification unit je koji ima strojno čitljivu zonu za čitanje dokumenata, čitač otiska prsta, zaslon za prikaz i printer.
118. U postupku verifikacije birača nije korišten otisak prsta za autentifikaciju s obzirom na to da Gruzija ne raspolaže takvim podacima u svojim bazama, nego je putem VIU uređaja vršena dvostruka autentifikacija.
119. VCM – Vote counting machine je skener glasačkih listića u koji birači nakon glasovanja ubacuju glasački listić u skener, prilikom čega koriste papirnu fasciklu kojom je omogućena tajnost glasovanja.
120. Nakon završetka procesa glasovanja tiska se Izvješće s rezultatima glasovanja i putem USB-a se prenose rezultati na tablet, te putem tableta dostavljaju SIP-u.
121. Glavni motiv za pilotiranje tehnologija je prouzrokovan velikom političkom krizom prije nekoliko godina, nastale zbog malverzacija u izbornom procesu i velikih razlika u brojanju glasova, a što je izazvalo veliku polarizaciju u društvu.
122. Kao ozbiljan problem u uvođenju novih tehnologija, istaknuta je logistika zbog čega je SIP Gruzije pristupilo izgradnji skladišta, u kojem bi trebali biti pohranjeni elektronički uređaji, odakle se dalje distribuiraju u okruge, a iz okruga na biračka mjesta. Nakon provedbe izbora, okružna izborna povjerenstva objedinjuju rezultate glasovanja i vraćaju uređaje u skladište.

123. Punu potporu organizaciji i provedbi projekta SIP Gruzije je imalo od strane međunarodnih organizacija, a ponajviše od OEES-a, USAID-a i IFES-a.
124. Studijske posjete SIP-a Republike Albanije i Gruzije je od velikog značaja za pripremu Pilot projekta 3 – Biometrijska identifikacija i autentifikacija birača, te implementaciju Pilot projekta 2- optički skeneri i automatsko prebrojavanje glasačkih listića.

2.4. Pilot projekt 4 - Uvođenje video nadzora procesa prebrojavanja glasačkih listića na biračkim mjestima

125. S obzirom na to da je člankom 5.2 Izbornog zakona BiH propisano i to da biračka mjesta koja je posebice odredilo SIP BiH nakon konzultacija s OIP/GIP-om, uključujući i prostoriju predviđenu za glasovanje i/ili brojanje glasačkih listića, mogu biti pokrivena opremom za video nadzor na način koji ne ugrožava tajnost glasovanja, kao i to da SIP BiH donosi obvezujući Naputak o instaliranju, uporabi opreme za video nadzor, prijenos i čuvanje nadzornih video snimaka, te o odgovornostima nadležnih tijela koja su u tom smislu zadužena za provedbu izbora, kao i o prekršajima zbog kršenja tih pravila, ova institucija zatražila je dodatna financijska sredstva u iznosu od 30.000,00 KM koja su odobrena od strane Ministarstva financija i trezora BiH⁵³ u cilju nabave opreme za provedbu pilot projekta uspostave video nadzora na određenom broju biračkih mjesta u BiH.
126. Pilot projekt 4 “ Uvođenje video nadzora procesa prebrojavanja glasačkih listića na biračkim mjestima“ provest će se u 10 osnovnih izbornih jedinica: Zenica, Centar Sarajevo, Mostar, Livno, Banovići, Velika Kladuša, Srebrenica, Istočno Novo Sarajevo, Banja Luka, Vlasenica i Petrovac. Video nadzor procesa prebrojavanja glasačkih listića bi vršio nadzor nad glasačkim kutijama i samog procesa brojanja u 10 općina i Glavnom centru za brojanje SIP BiH.

3. Naredne aktivnosti

127. SIP BiH će nastaviti s daljnjim aktivnostima na implementaciji pilot projekata sukladno s izvršenjem obveza implementatora projekata i usvojenim zakonskim rješenjima. Za realizaciju testiranja projektnih rješenja Pilot projekta 1. – Autentifikacija birača i transmisija rezultata potrebno je provesti TEST I, TEST II., te Pilot projekt 1. na dan Lokalnih izbora 2024. godine implementirati projekt u 10 općina na 165 biračkih mjesta.
128. U svrhu ostvarenja pojedinačnih ciljeva svih pilot projekata SIP BiH treba pripremiti: podzakonske akte, priručnike za korištenje izbornim tehnologijama, kriterije za zapošljavanje osoba koje će raditi na realizaciji projekata, obuke i treninge korisnika i stručnog osoblja za korištenje izbornih tehnologija, te definirati procedure o primjeni izbornih tehnologija tako da slijedi:

⁵³ Akt broj: 07-1-16-1-246-2/24 od 29. 4. 2024. godine

- Usvajanje podzakonskih akata;
- Zaštita sigurnosti podataka
- Angažiranje operatera s potrebnim vještinama je ključno za učinkovitost;
- Educiranje birača i biračkih odbora – neophodna radi razumijevanja sustava;
- Neovisna provjera – Audit – radi povećanja transparentnosti i kredibiliteta procesa;
- Logistika – racionalizacija transporta SIP – BO
- Unaprjeđenje infrastrukture – nadogradnja procesa, povećanje kapaciteta za skladištenje, modernizacija skladišnog upravljanja.

4. Izazovi u radu

129. Za uspješnu realizaciju projekata uvođenja tehnologija u izborni proces neophodna je aktivna uloga svih sudionika u procesu i to Parlamentarne skupštine BiH koja bi trebala osigurati politički konsenzus oko uvođenja tehnologija te priprema potrebne izborne reforme kako bi se ostvarili preduvjeti za provedbu procesa. Potrebna je i potpora Vijeća ministara BiH i Ministarstva financija i trezora BiH u cilju osiguranja potrebnih sredstava za realizaciju ovih projekata te institucija koje trebaju da pruže potporu iz oblasti cyber sigurnosti.
130. Najznačajniji problem u radu predstavlja nedostatak adekvatnog IT osoblja u Središnjem izbornom povjerenstvu BiH, te dodatnog osoblja koje bi pružilo potporu realizaciji ovako zahtjevnog projekta (cca 500 osoba).
131. Budući da se projekti uvođenja izbornih tehnologija u izborni proces ne mogu ograničiti isključivo i samo na nabavku, instalaciju i isporuku hardware-a i software-a, donatori su predvidjeli neke od rizika koji bi se mogli pojaviti u fazi implementacije projekata, vodeći se pretpostavkama. Polazne pretpostavke su se već u ovoj fazi ispostavile kompleksnijim što će iziskivati njihovo rješavanje u fazama implementacije projekata.
132. Veoma kratki rokovi za pripremu i provedbu projekata što uz sve ostale aktivnosti koje imaju za cilj pripremu i provedbu Lokalnih izbora 2024. godine uz nedovoljne ljudske resurse predstavljaju značajan rizik za adekvatnu pripremu ovako usloženih procesa.
133. Nedefinirani odnosi s donatorima, kao i istodobna realizacija pilot projekata s različitim donatorima i različitim tehnologijama, i procesima uz izostanak koordinacije između donatora donose dodatne poslove i aktivnosti za Središnje izorno povjerenstvo BiH koje nisu adekvatno planirane zbog čega je institucija prinuđena donositi određene ad hoc odluke.
134. Budući da izloženost projekata rizicima nikada nije statična, SIP BiH će tijekom provedbe projekata ukazivati i pratiti pojavu rizika, te predlagati i zahtijevati mjere za uklanjanje istih.

Popis slika:

SLIKA 1: SUSTAV ZA ELEKTRONIČKU IDENTIFIKACIJU BIRAČA 29

Broj: 04-2-50-4-1192-53/20

Predsjednica

Sarajevo, 29.07.2024. godine

dr. Irena Hadžiabdić